

Aktuelt om finansiell rapportering:

IFRS og «misforståelser»

Kritiske røster har den siste tiden hevdet at IFRS gir et feilaktig og mangelfullt uttrykk **for finansiell stilling og inntjening. IASB avviser kritikken ved å vise til at den er basert på misforståelser. Er det riktig?**

Artikkelen er forfattet av:

Dr. Oecon og statsautorisert revisor
Steinar Sars Kvifte
EY

Formålet med denne spalten er å gi løpende oppdatering på aktuelle og sentrale spørsmål om finansiell rapportering. Det vil kunne være nye standarder eller tolkninger fra IASB eller NRS, men også relevante uttalelser gitt av regulerende myndigheter, eller kommentarer til andre relevante utviklingstrekk med betydning for norske foretaks finansielle rapportering.

En regnskapsfaglig spesialistgruppe i EY er forfattere av spalten. Dette nummerets spalte er forfattet av dr. Oecon og statsautorisert revisor Steinar Sars Kvifte som er leder for EYs nordiske IFRS Desk og partner i EY Global IFRS i London.

Kritikken

Det er først og fremst i Frankrike at kritikken mot IFRS har eskalert det siste året. Den franske kritikken (ofte referert til som «IFRS bashing», som kanskje best og litt folkelig kan oversettes til «Rundjuling av IFRS»), har blant annet blitt målbåret av den franske standardsetterens (ANC) president og enkelte representanter for revisjonsbransjen i Frankrike.

Kritikken ble i 2013 så massiv at IASB valgte å respondere i form av et notat forfattet av styremedlemmet Philippe Danjou. Notatet ble publisert på IASBs hjemmesider og fokuserer på det Danjou beskriver som «ti misforståelser om IFRS» («Answering ten misconceptions about IFRSs», 21. februar 2013).

I artikkelen «Kritisk blikk på IFRS – misforståelser og utfordringer» (Magma, nr. 1/2014, Kvifte) redegjøres det nærmere for ovenstående. Det konkluderes der med at selv om enkelte av de ovenstående påstandene er basert på misforståelser, reflekterer mange av dem ulike oppfatninger av hva formålet med et IFRS-regnskap er. I det følgende gis et par-tre eksempler.

«Ten Great Misconceptions about IFRS»

- 1 Virkelig verdi blir hyppig brukt i IFRS
- 2 Formålet med IFRS er å reflektere den aggregerte verdien av et selskap
- 3 IFRS forkaster forsiktighetsprinsippet
- 4 IFRS ignorerer juridisk form
- 5 IFRS-regnskap forvirrer brukerne
- 6 IFRS reflekterer ikke underliggende virksomhet
- 7 IFRS 3 gir et feilaktig bilde av virksomhetsoverdragelser
- 8 Finansielle instrumenter skal snart uten unntak måles til virkelig verdi og det vil øke resultatvolatiliteten.
- 9 Virkelig verdi er alltid markedsverdi, selv når det ikke finnes likvide markeder
- 10 IFRS skaper en regnskapsvolatilitet som ikke reflekterer den underliggende økonomiske realiteten

«IFRS forkaster forsiktighetsprinsippet»

At forsiktighetsprinsippet ikke kan utledes konseptuelt er et ankepunkt mot den kritikken som er reist. Et annet er at det som regel er høyst uklart hva en mener med forsiktighet. Flere bruker begrepet for å beskrive et krav om at regnskapet skal være fullstendig, objektivt og nøytralt. I så måte er forsiktighetsprinsippet innarbeidet i IFRS ettersom denne beskrivelsen er en tro gjengivelse av kravet til at regnskapet skal gi en «dekkende fremstilling» («faithful representation»). Andre anser forsiktighetsprinsippet som en «bufferbestemmelse», et verktøy for å bidra til stabilitet i finanssektoren og næringslivet for øvrig. En slik forståelse av forsiktighetsprinsippet bryter med rammen for finansregnskapet og utpekingen av investorer og långivere som de primære målgruppene, som motstykke til regulerende myndigheter og deres systemansvar.

For andre formål, for eksempel å sikre at finansinstitusjoner har tilstrekkelig solid kapitalbase til å håndtere nedgangstider og finanskriser, eller å sikre at andre selskaper til enhver tid ivaretar en tilstrekkelig soliditet, har åpenbart en form for forsiktighetstankegang en

sentral rolle. Derfor har banker særskilte kapitaldekningskrav, og for aksjeselskaper stilles det krav til at egenkapital er forsvarlig. Men dersom hovedformålet med finansiell rapportering skal nås, kan ikke denne typen hensyn ivaretas av regnskapsreglene. Som med bankers kapitaldekning og aksjeselskapers egenkapitalkrav må slike utenforliggende hensyn ivaretas ved andre grep og mekanismer.

«IFRS reflekterer ikke underliggende virksomhet»

Bak denne påstanden skjuler det seg kritikk av balanseorienteringen. Kritikkkens kjerne er at når resultatet utledes av endringer i balanseposter, gir det lite eller ingen informasjon om selskapets inntektskapende aktiviteter. I en resultatorientering reflekterer regnskapet inntekter i takt med opptjening og resultater i takt med inntjening og gir således et godt innblikk i den underliggende virksomheten. Selv om IASB prioriterer balanseorienteringen i innregningsspørsmål, er det en del som taler for at en heller i retning av en modell som reflekterer underliggende virksomhet i målespørsmålet – det fremkommer i diskusjonsnotatet om rammeverket (2013), og er også et utgangspunkt i den nye standarden om finansielle instrumenter (IFRS 9). Denne inkonsistensen i tilnærming til innregnings- og målespørsmål er konseptuelt problematisk, samtidig som den gir reelt innhold til kritikken om at IFRS ikke nødvendigvis gir et godt uttrykk for den underliggende virksomheten.

«IFRS skaper en regnskapsvolatilitet som ikke reflekterer den underliggende økonomiske realiteten»

Regnskapsvolatilitetskritikken er først og fremst rettet mot innslaget av usikre estimater, herunder og spesielt virkelig verdi-estimater. Det er imidlertid naturlig at økt usikkerhet gir økt estimatendringstakt. Derfor øker også regnskapsvolatilitet i takt med økt grad av usikkerhet. Dette er en nødvendig konsekvens og derfor prinsipielt ikke problematisk. Med andre ord er det feilaktig å påstå at regnskapsvolatiliteten, skapt av estimatendringer, ikke representerer underliggende økonomiske realiteter. Regnskapsvolatiliteten reflekterer den økonomiske usikkerheten, og den er reell. Det er således innslaget av usikkerhet i regnskapsstørrelsene som er problematisk, og ikke refleksjonen av denne usikkerheten.

En annen dimensjon av regnskapsvolatilitetskritikken henger sammen med balanse-

FORSIKTIGHETSPRINSIPPET: Hva menes egentlig med forsiktighet?

orienteringen, som nevnt over. For eksempel medfører balanseorienteringen at mange eiendomsutviklingsprosjekter inntektsføres først ved ferdigstilling, mens inntekten periodiseres over utviklingsperioden i et regnskapsregime basert på resultatorienteringen. Sistnevnte gir en jevnere resultatperiodisering som mange vil betrakte som et bedre uttrykk for den inntektsskapende virksomheten, samtidig som den gir mindre resultatvolatilitet. Derfor reflekterer IFRS i mindre grad forretningsmodellen, og dermed er IFRS i henhold til enkelte i mindre grad egnet til å reflektere de underliggende økonomiske realitetene.

IFRS i Norge

Med USA ute av aktivt harmoniseringsspill, har viljen til å gi US GAAP-konvergering en sentral rolle i videreutviklingen av IFRS blitt dramatisk redusert i Europa og i land utenfor Europa som anvender IFRS. Derfor er det ikke overraskende at Europa søker større innflytelse i IASBs standardsettende arbeid. Men at misnøyen med IASB og IFRS tilsynelatende er stor i flere europeiske land, og da særlig i Frankrike, er kanskje mer overraskende, i hvert fall fra et norsk perspektiv.

I overgangsårene, 2004–2007, var IFRS mye debattert også i det norske regnskapsmiljøet, og det samme gjaldt i det umiddelbare kjølvannet av finanskrisen i 2008 (kritiske røster mente IFRS var en viktig faktor når finanskrisen skulle forklares). De senere år har det imidlertid vært lite kritikk av IFRS, noe som kan indikere at norsk næringsliv har tilpasset seg IFRS på en god måte. En spørreundersøkelse nylig utført av Norske Finansanalytikeres Foren-

ing og EY kan tas til støtte for denne antagelsen (nærmere omtalt i artikkelen «Undervurderer regnskapsprodusentene betydningen av årregnskapsrapporteringen?», Magma nr. 1/2013 (Kvifte, Servold Oppi og Hansen)). Den viste at investorer og analytikere anser informasjonen som fremkommer i børsnoterte selskapers regnskap som relevant og viktig for deres beslutningstaking.

En kan imidlertid ikke utelukke at det generelle inntrykket i større grad reflekterer en erkennelse av at IFRS fastsettes utenfor Norges grenser og en forventning om at muligheten for reell påvirkning fra norske aktører er liten. Eksempler som illustrerer ulike lands innflytelse i spørsmålet av særlig norsk interesse inkluderer den norske kraftbransjens motforestillinger til løpende resultatføring av mer- og mindreinntekt ved overgangen til IFRS i 2005 og IASBs nylige snuoperasjon i denne sammenheng for å legge til rette for kanadiske selskapers IFRS-overgang (IFRS 14 *Regulatory Deferral Accounts*). Et annet eksempel er den norske støtten til forslaget fra 2009 om å åpne for risikojustering av diskonteringsrenten ved måling av pensjonsforpliktelsen også i land uten dype markeder for bedriftsobligasjoner. Dette forslaget ble trukket fordi Australia og India var skeptiske til det.

Til tross for at Norge neppe vil kunne oppnå samme reelle innflytelse i utviklingen av IFRS som land som Australia, Canada og Frankrike, er det ingen tvil om at det er viktig at det finnes arenaer for debatt og diskusjon av regnskapsfaglige spørsmål. Den franske kritikken og Danjous tilsvar illustrerer en veldig sentral underliggende faktor – nemlig at med mindre en er enige om hva formålet med regnskapet er, kan en heller ikke være enig om innholdet i regnskapsstandardene. Å føre regnskapsfaglige diskusjoner uten å bli enige om en felles underliggende plattform er ikke fruktbart. Sagt på en annen måte med et aktuelt norsk eksempel, å diskutere om IFRS SME er en god løsning for norsk næringsliv er lite fruktbart med mindre en er enig om hva som er formålet med regnskapet for små og mellomstore foretak. Når Norsk RegnskapsStiftelse i løpet av de nærmeste månedene sender forslag til ny samlestANDARD om god regnskapskikk for øvrige foretak på høring, og denne er utarbeidet med utgangspunkt i IFRS SME, er det derfor å anbefale at formålet med regnskapet til disse foretakene blir et sentralt referansepunkt i den påfølgende høringsrunden.